

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institutiones Morales

In Quibus Vnivers[a]e Quaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1602

15. De ijs, ex quibus constant horariæ preces Diurnæ nocturnæq[ue].

urn:nbn:de:hbz:466:1-14077

nica præmittuntur. Alioqui enim, qui per contemptum vel malevolentiam preces Canonicas recitaret, perinde restituere cogeretur, ac si minimè recitasset. Si tamen cum alijs oppositum senseris, probabiliter reuera senties. Mihi sanè magis probatur opinio prima quam sequitur, ut dixi, Nauarrus, & quam cum Nauarro viri pij, & docti amplectuntur. Ecclesia enim non solum præcipit, ut recites, sed etiam ut attentè recites. Idem etiam iudico dicendum de eo, qui scienter, & sponte iocando, confabulando, vel alia similia faciendo preces Horarias recitat; nam non recitat, ut debet, & proinde præceptum non implet, & fructus restituere compellitur.

Nonò quæritur, An Beneficiarius, qui excommunicatione, vel suspensione, vel irregularitate affectus, Diuinum perfoluit officium, fructus beneficii lucrifaciat? **R**espondeo, minimè: quoniam ob excommunicationem, vel suspensionem, vel irregularitatem priuatur quis beneficii fructibus, ut docet Glossa in cap. *pastoralis*, de appellat. cuius sententia est communi consensu recepta: ut docet Abbas, quem citat Nauar. in *Man. cap. 25. num. 124.* Quare huiusmodi Beneficiarij postquam fuerint ab excommunicatione, vel suspensione absoluti, vel ab irregularitate liberi, opus est, ut à Romano Pontifice Indulgentiam pariter impent, qua fructus, quos antea perceperant, sibi retinere queant. Et hoc quod diximus locum habet in Beneficiario, qui suspensus est à beneficio, ut ait Nauarrus in *Man. cap. 25. num. 124.* Quod verò ad irregularitatem attinet, sermo est de eo, qui cum irregularis est, beneficium obtinuit, non de eo, qui post beneficium obtentum irregularitatem contraxit. Si quis enim est irregularis, beneficii capax non est; ut probat ex communi sententia Couarruias in cap. *Alma mater*, de Excommunic. in 6. par. 1. §. 7. num. 1. & in regula, Peccatum, de regulis Iuris in 6. par. 2. §. 7. num. 6.

Decimò quæritur, An fructus, quos debet Beneficiarius restituere ob Diuinum officium prætermittendum, sint impendendi in vsus Ecclesiæ, in qua situm est beneficium? **R**espondeo cum Nauarro in *Man. cap. 25. num. 122.* sufficere, si erogentur in vsus pauperum, aut in alios vsus pios; nisi Ecclesiæ illius statutum, aut mos postulet, ut in ipsius tantum vsus impendantur.

Vndecimò quæritur, quo pacto Canonicus, qui cum alijs, in Choro non interest officio Diuino, aut illud non perfoluit, restituere debeat distributiones quotidianas, quæ in Canonicos dispartiri solent? **R**espondeo, eas esse omnino restituendas, ut constituit Synodus Tridentina, sess. 24. cap. 12. de Reformat. his verbis: *Distributiones Canonicis, qui statis horis interfuerint, recipiant, reliqui quatenus collusionem, aut remissione exclusi, his careant, iuxta Bonifacii Officij decretum, quod incipit, consuetudinem, quod Sancta Synodus in vsu suo reuocat, non obstantibus quibuscumque statutis, & consuetudinibus.* Sic ibi. Porò Bonifacius VIII. in cap. consuetudinem, de Clericis non residentibus, in sexto, sic habet: *Statuimus, ut distributiones ipsæ quotidianæ, in quibuscumque rebus consistant, Canonicis, ac alijs Beneficiarijs, & Clericis Ecclesiarum ipsarum, qui eisdem officijs in ipsis Ecclesijs assuerint, tribuantur iuxta Ecclesiæ cuiuslibet ordinationem rationabilem, tam factam, seu etiam faciendam. Qui verò aliter de distributionibus ipsis quic-*

quam receperit, & perceptis illis, quos infrauit, seu infra, & rationabilis corporalis necessitas, aut eadem Ecclesiæ utilitas excusetur: verum sic receptam dominium, non acquirat, nec faciat eius fructus: immo ad quatuor, restitutionem, que contra huiusmodi Constitutionem receperit, tenetur. Hactenus Constitutio: Ex quibus manifestè liquet, Distributiones quas Canonicus amittit, in cæterorum ius cedere, & accrescere: & nihilominus adhuc non sufficit, si cæteri liberè remittant, ut dicit Concilium Tridentinum loco citato: totalis quippe remissio solet esse Ecclesijs noxia. Cæterum, quæ de eiusmodi distributionibus disputari poterant, suo loco dicemus, cum in explicatione quarti præcepti, agemus de Beneficijs Ecclesiasticis, & de obligatione, qua Beneficiarij in suis Ecclesijs commorari, & residere debent.

Duodecimò quæritur, An si Pensionarius Paruum B. Virginis officium non quotidie perfoluit, restituere debeat perceptos fructus sue Pensionis? **R**espondeo, l. ium V. in Constitutione superius memorata, huius incipit. Et proximo Lateranensi Concilio, ita statuisse: *quicumque pensionem, fructus, aut alias res Ecclesiasticas, ut Clericum percipit, eum modo prædicto ad dicendum Officium paruum B. Marie determinatus obligatur, & Pensionum fructuum, remaneque ipsorum amissioni obnoxium.* Sic ibi. Quod verò dixit Pontifex, eum modo prædicto, significat; qui totum Officium vno, vel pluribus diebus prætermiserit, omnes pensionis fructus, qui illi, vel illis diebus respondent, restituere debere. Qui verò Matutinas preces tantum, dimidiam; qui horarum singulas, sextam partem pensionis eiusdem diei amittat, ut ex eadem constitutione colligitur.

Decimotertiò quæritur, An Beneficiarius debeat restituere fructus, quos percepit dum lethali peccato fuit obstrictus? **A**ngel. verbo, Clericus. 8. quest. 5. sequutus Antonium Butrium in cap. *vestras*, de cohabitatio. cleric. & mul. distinguit, aut lethale peccatum erat notorium, aut occultum: si notorium, debet restituere: quia lethale peccatum notorium inducit suspensionem ab officio, & suspensus Clericus ab officio fructus non facit suos: si erat occultum, non cogitur fructus restituere, quia non inducit suspensionem. Hanc sententiam meritò refutat Silu. Clericus 4. quest. 24. & generatim sentit, non cogi Clericum fructus restituere, licet eos percepit dum lethali peccato tenebatur, siue occulto, siue notorio, nisi aliunde restituere debeat. Sic etiam docet Rosell. Clericus, 3. num. 2.

Cap. XV.

De ijs, ex quibus constant Horariae preces diurnæ nocturnæque.

Quæritur primò, quot & quibus tanquam partibus consistant preces Canonice? **R**espondeo, tum in diurnis tum in Nocturnis horis recitari Psalmos, Cantica, Hymnos, Antiphonas, Lectiones, Responsorialia breuia, Versus, & Orationes.

DE PSALMIS.

Secundo queritur, quam antiquus sit, & unde acceptus recitandorum, & canendorum Psalmorum vsus in Ecclesia Dei? Respondeo, eum esse antiquissimum, & ab Apostolis acceptum: Paulus ad Ephes. 5. & ad Colossen. 3. Implemini, inquit, Spiritu Sancto, loquentes vobismetipsis in Psalmis, & Hymnis, & Canticis spiritualibus Dionisii Areopagita 2. cap. De Ecclesiastica Hierarchia. Psalmorum, ait, cuncta modulatio, que omnibus ferè Sacerdotibus mysticis inuigilatur, & substantia rationi coherent, summo omnium principique mysterio deesse non debet. Eundem Ecclesie morem psallendi indicat Athanasius, Sozocrates, Theodoretus, Sozomenus, Rufinus, atque Nicephorus, quos omnes citat Francol. tractat. de tempore Horar. Canoniar. cap. 2. & Durandus de ritibus Eccl. cath. lib. 3. cap. 13. Legimus in Pontificali Damascum instituisse, vt Psalmi die nocteque, per omnes Ecclesias decantarentur, ex Chryostomo, Ambrosio, Hieronymo, Basilio, quos refert Francol. tracta. citato cap. 3. planè colligitur, statim diebus semper die, ac nocte Psalmos per Ecclesias cantari. Amalarius verò ita scribit: *Diem cantamus Psalmos, stantes esse soleamus.* In Concilio Laodiceno Can. 59. constitutum est, ne priuati Psalmi in Ecclesia legatur, hoc est, ne præter eum, & quinquaginta Psalmos, qui Davidis esse dicuntur, alij recitentur, vt habetur in Concilio Bracaren. 1. Can. 30. & in Concilio sub Martino Bracaren. Can. 68. Fuit enim Hæreticorum mos, exemplo, & imitatione Ecclesiarum, Psalmos componere, & cantare, vt constat ex Tertulliano, Epiphanio, & Augustino. Porro omnes Davidis Psalmos Ecclesia per omnes dies Hebdomadæ apto, & distincto ordine distribuit. In Dominicis diebus ad tres nocturnas Vigiliis recitantur Psalmi decem, & octo, duodecim ad primam vigiliam, tres ad secundam, & totidem ad tertiam: & loco Inuitatorij recitatur integer Psalmus nonagesimusquartus, *Veni exultemus Domino*, ac proinde recitantur decem, & nonem Psalmi, & per singulos dies Hebdomadæ recitatur duodecim, repetito semper, tanquam Inuitatorio, eodem nonagesimoquarto Psalmo: qui omnes Psalmi conficiunt numerum nonaginta vnius.

Ad Matutinas Laudes, diebus Dominicis recitantur sex Psalmi: nam repetitur nonagesimus nonus, *Tribulate Deo omnis terra*, qui recitatur in Sabbatis, & Matutinis vigiliis: & singulis diebus Hebdomadæ vnus Psalmus, & iterantur quinque ex illis, qui dicuntur Dominicis diebus, & repetitur quoque Psalmus quinquagesimus: *Miserere mei Deus*. Ex quo fit, vt Feria secunda, duo Psalmi recitentur, singulis quibusque alijs hebdomadæ feriis vnus, ac proinde omnes Psalmi, qui ad Matutinas, Laudes per totam Hebdomadam recitantur, sunt tredecim. Ad Vespertinas preces, tum Dominicis diebus, tum ceteris per Hebdomadam diebus recitantur quinque: ita vt omnes connumerentur trigintaquinque Psalmi. Ad Horam Completam recitantur tres, nam quartus, qui est trigessimus, repetitur, quamuis non integer, qui plenè dicitur ad Matutinas vigiliis in Feria secunda. Ad Tertiam, Sextam, & Nonam, & ex parte ad Primam recitatur quotidie Psalmus centesimus decimus octauus: primum quadripartitus, deinde

ad Primam bipartitus, & ad Tertiam, Sextam, & Nonam, tripartitus, ita tamen, vt quilibet pars contineat trinos octonarios versus. Et ad Primam præterea diebus Dominicis recitantur duo Psalmi integri, & singulis Hebdomadæ diebus, excepto Sabbato, recitatur alius Psalmus integer. Ac proinde omnes Psalmi, qui ad Completam horam, Primam, Tertiam, Sextam, & Nonam recitantur, sunt vndecim. Quare si in summam redigas, nonaginta vnus, qui ad Nocturnas vigiliis dicuntur, & tredecim Matutinarum Laudum, & trigintaquinque vespertinarum precum, & vndecim reliquarum Horarum, colliges centum, & quinquaginta Psalmos.

S. Benedictus in Regula cap. 18. aliter per Hebdomadam Psalmos distribuit. Sed tandem ait: *Sine hoc, siue alio ordine Psalmi disponantur, hoc omnino attendatur, vt omni Hebdomada Psalterium ex integro numero centumquinquaginta Psalmorum psallatur, quia nimis ineri deuotionis sue seruitium ostendant Monachi, qui minus Psalterio, cum Canticis Ordinarijs per Septimanam circulum psallunt, cum legamus Sanctos patres nostros vno die hoc strepente impleuisse, quod nos tepidi vtiuam per Septimanam integram persoluamus.* Sic Regula. Refert Calsianus lib. 2. de institut. Monachor. c. 4. per Aegyptum, & Thebaidem apud Monachos olim diuersum fuisse morem in numero Psalmorum concinendo, dum alij plures, alij pauciores cantarent. Sed Angeli ministerio retentus est postea numerus duodecim Psalmorum, qui ad Nocturnas vigiliis quotidie recitantur. Nam coram Monachis semel Angelus apparens, duodecim Psalmos continenter cecinit; quibus finitis Alleluia cantauit, ac siluit, non amplius visus, nec auditus. Vnde in Concilio Turonico. capite 19. legimus. *Ad Matutinum saltem duodecim Psalmi expediantur, quia Patrum statuta, præceperunt, vt ad Duodecimam duodecim Psalmi dicantur cum Alleluia: quod etiam Angelo ostendente didicerunt.*

DE CANTICIS.

Tertio queritur, quam vetus sit, & unde acceptus mos Cantica recitandi in Ecclesia? Respondeo, ex veteri Testamento, vsu desumptum fuisse: nam Moyses, & alij plerique Cantica in Dei Laudem cecinere, & Paulus, vt supradixi; loquentes ait, vobismetipsis in Psalmis, Hymnis, & Canticis spiritualibus. **QVAERES**, quoniam differat Canticum à Psalmo? Resp. cum Isidoro libro sexto Etymolog. capite decimonono, Psalmum ad musicæ instrumenta; Canticum verò sola hominis voce cani. Vnde teste Hilario, in proximo in Psalmos, & teste Euthymio in præfation. in Psalmos, Canticum Psalmi dicitur, cum voce humana carmen incipit decantari, & postea subsequitur instrumentum musicum. Psalmus verò Cantici dicitur, cum incipit Psalmum musicum instrumentum, & deinde sequitur vox humana. Porro Canticum est antiquius Psalmo: nam Moyses Canticum cecinit Deuteronom. 32. Et vna cum eo aliud Canticum decantauerunt filij Israelis, Exodi 25. De hora item, & Barac cecinere Canticum Iudicum 5. Anna item mater Samuelis 1. Regum 2. Vtus igitur Cantico fuit à Moyse vsque ad Davidis tempora, qui primus omnium cepit Psalmos

conscribere, quos Cantores ad instrumenta musica concinebant. Ecclesia in Horis Canonicis, per septem dies Hebdomadae ad Matutinas Laudes septem numero Cantica ex Scripturis de prompta recitat: In diebus Dominicis Canticum triū puerorum, quod habetur Danielis tertio. Feria secunda, Canticum Ezechiae, Isaia 38. Feria quarta, Canticum Annæ. i. Regum capite 2. Feria quinta, Canticum Moysis, & Filiorum Israelis Exodi. 15. Feria sexta, Canticum Habacuc cap. tertio. Sabbato, Canticum Moysis. Deuteronom. 32. & ad Vespertinas preces quotidie recitat Canticum Beatæ Virginis Luc. 2. & ad Completam Horam quotidie Canticum Simeonis, item Luc. 2. Quotidie itidem ad Matutinas Laudes Canticum Zachariæ Luc. 1. ita, ut nullum ferè Canticum ex ijs, quæ in Scripturis continentur, prætermiserit Ecclesia. Amalar. libro quarto de Ecclesiasticis officijs, cap. tertio, §. 13. ait: Cantica solùm appellamus, quæ sunt Prophetarum, & in Sacris literis continentur puta, Moysis, Ezechiae, Zachariæ, Isaia, trium puerorum, Sanctæ Mariæ Virginis, & Simeonis: quibus annumeratur Canticum illud Sancti Ambrosij, & Sancti Augustini, Te Deum laudamus, quod etsi non est in sacris literis, diuinitus tamen compositum est. Sic ille. De hoc Canticum vltimo scribit Datus Episcopus Mediolanensis lib. 1. cap. 10. sui chronici, fuisse compositum à Beato Ambrosio, & S. Augustino, cum esset baptizatus Augustinus ab Ambrosio.

DE HYMNIS.

Quartò queritur, quantæ sit antiquitatis in Ecclesia Hymnorum canendorum vsus? Meo iudicio etiam ex Apostolis, immo ex Christo Domino videtur acceptus hic vsus. Nam ad Coloss. 3. & ad Ephes. 5. inuitat Apostolus ad laudandum Deum in Psalmis, Hymnis, & Canticis: & Christum, cœna peracta hymnum dixisse, testantur Matthæus cap. 26. & Marcus cap. 14. Sanctum Hilariū hymnos composuisse, auctores sunt Hieronymus in Catalo. de viris illustribus. Rabanus lib. 2. de Institut. Cleric. cap. 49. in Concilio Toletano 4. cap. 12. dicitur: A multis hymni magno studio in laudem Dei, atque Apostolorum, & Martyrum triumphos compositi esse noscuntur: sicut sunt ij, quos beatissimi doctores Hilarius atque Ambrosius ediderunt. Sic ibi. Et Ambrosius quidem hymnos composuisse, tum ex ipsomet in ora. in Auxentium de Basilicis non tradendis, tum ex Augustino lib. 1. retractat. cap. 21. constat, Ait enim Ambrosius: Hymnorum quoque meorum carminibus deceptum populum serunt, nimirum Ariani. Augustinus verò: Qui sensus, inquit, cantatur ore multorum in versibus beatissimi Ambrosij, ubi de gallo gallinaceo ait:

“Hoc ipso, Petra Ecclesia,

“Canente, culpam diluit.

Hymnorum Ambrosij mentionem faciunt S. Benedictus in Regula: cap. 9. Isidorus. Porro Canticum siue Hymnum, Te Deum laudamus, à B. Ambrosio, & Augustino fuisse compositum, testatur Dacius Episcopus Mediolanensis, in suo Chronico lib. 1. cap. 10. his verbis: A B. Ambrosio cunctis fidelibus, verbis assantibus, & videntibus in nomine sanctæ, & indiuiduæ Trinitatis Augustinum baptizatus, & confirmatus est: in quibus fontibus prout Spiritus sanctus dabat eloqui illis, Te Deum laudamus cantantes, cunctis, qui aderant, audientibus, & videntibus, ediderunt: quod ab vniuersa Ecclesia Catholica vsque in hodiernum diem tenetur, & religiose decantatur.

Isidor. lib.
1. de diuin.
offic. cap. 6.

Hactenus auctor ille Dacius, cuius meminit Gregorius libro quarto Dialogorum, capite quarto. Differt autem Hymnus à Psalmo, & Canticò, quod Hymnus semper cani solet ad laudes Dei, & ad Sanctorum cæli Ciuium prædicandas: at in Psalmis, & Canticis nonnunquam rerum gestarum historiz continentur.

DE ANTIPHONIS.

Quintò queritur, quandonam cœperint Antiphonæ in Ecclesia decantari, & quis primus eas instituerit? Isido. lib. 6. De Eccles. Offic. c. 19. Rabanus lib. 1. De Institut. Cleric. cap. 33. Alcuinus lib. Diuini Officij cap. de celebrat. Missarum, earum originem referunt ab eo quod Isaia 6. dicitur: Duo Seraphim clamabant alter ad alterum, & dicebant: Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus exercituum. Sed illud est probabilius, auctorem Antiphonarum apud Græcos primum fuisse Sanctum Ignatium: is enim, cum visio Angelorum Sanctæ Trinitatem hymnis alternatim decantatis collaudantium obiecit fuisset, ritum illum æternis versibus canendi, Ecclesie Antiochenæ tradidit: qui deinde ritus in omnes Orientis Ecclesias manauit. Sic Georgius Patriarcha Alexandrinus in Vita S. Ioannis Chrysostomi. Socra. lib. 6. Hist. Eccl. c. 8. Calsiodo. in Tripart. lib. 10. c. 9. Nicepho. lib. 13. Hist. Eccl. cap. 8. Amalarius De Eccl. Offic. lib. 4. cap. 7. Vualfrid. De rebus Eccl. c. 28. & Radul. De Cano. obseru. propof. 14. quamuis Theod. lib. 2. Hist. Eccl. cap. 24. & ex eo Sigebertus, & Radulphus Tungrensis tradiderint, Flavianum, & Diodorum monachos primos apud Antiochiam tempore Constantij Imperatoris, psallentium Choro in duas partes diuiso Psalmos Dauidicos alternis versibus canendis instituisse. Apud Latinos verò S. Ambrosius primus Antiphonas in Ecclesiam Mediolanensem inuexit, & deinde Antiphonarum vsus in cæteris Occidentis Ecclesijs increbuit. Sic Isido. lib. 1. de Ecclesia. Offic. cap. 7. Sigebert. ad annum 338. Smarag. in Regulam. S. Benedicti cap. 9. Raba. lib. 2. De Institut. Cleric. cap. 50. Radulph. De Cano. Obserua. propo. 12. Denique Paulinus in Vita S. Ambrosij ait. Hoc tempore primum Antiphona, Hymni, & Vigilie in Ecclesia Mediolanensi celebrari cœperunt: cuius celebratis deuotio non solum in eadem Ecclesia, verum per omnes penè Occidentis Ecclesias mouit. Augustinus item lib. 9. Confession. cap. 7. Tunc, inquit, Hymni, & Psalmi, ut canerentur secundum morem Orientalium partium, ne populis maroris radio contabesceret, & institutum est, ex illo in hodiernum diem retentum, similes iam, ac penè omnibus gregibus suis, & per cetera orbis imitantibus. Quidam hunc ritum alternis canendi apud Latinos, in Damasco referunt, alij in verò in Cælestinum i. Cæterum probabilius est, id quod de Ambrosio diximus cuius tempore Damascus floruit, ac proinde, fortassis ille ab Ambrosio institutum ritū probauit. Cælestinus verò solum constituit Psalmos centū quinquaginta Antiphonatum in Missarum initio decantari: ex quibus postea excerpti sunt Introitus, Gradualia, Offertoria, & Communiones ad Missam.

Quæres quid nomine Antiphonæ significetur? Respondeo, Antiphona, Græcè dicitur opposita vox, aut vox contra sonans. Dicitur sunt Antiphonæ, quod alternatim à duobus Choris canerentur, vsu verò receptum est, ut sententia, quæ Psalmū, aut Canticum antecedit, Antiphona appelletur.

Ad eius

A de eius enim, teste Amalario, lib. 4. de Ecclesiasticis offic. cap. 7. sonum, totus Psalmus, aut Canticum à duobus Choris alternis versibus decantatur, ac deinde simul duo Chori in Antiphona conueniunt.

DE LECTIIONIBVS.

Sextò quæritur, quanta sit lectionum antiquitas in Ecclesia? Vnus lectionum vetustissimus est, ac videtur ab Hebræis desumptus, qui veteri Maiorum instituto statis diebus ac temporibus ex lege, & Prophetis aliqua legere, & recitare consueuerant. De ordine verò, numero, & tempore lectionum multa habet Gelasius *in c. sacro sancta Distinct. 15*. QUAERAT aliquis, quò differat Lectio à Psalmo, Hymno, & Cantico? Resp. Psalmi, Hymni, & Cantica, vocis modulatione concinuntur: at lectiones tantùm simpliciter pronuntiantur. Et animaduertendum est, capitula, & lectiones esse idem; nisi quod in Nocturnis vigilijs lectiones sunt paulò longiores, in Horis verò diurnis sunt breuiiores, & ideo Capitula vocantur, quasi breuia quædam capita, in quæ Lectio, quæ ad Missæ sacrificium recitatur, distribuitur in breues partes dissecta, Singula igitur Horarum preces lectione constant, sicut Psalmis, Hymnis, & Canticis. Et sumuntur lectiones partim quidem ex veteri Testamento, vel ex nouo, partim ex Homilijs, vel Historijs Sanctorum. Quando item Lectio recitatur, solemus sedere more antiquorum, vel silentio stare, inquit Amalarius. In fine lectionum Lector dicere solet: Tu autem Domine miserere nostri. Quibus verbis, vt ait Rupertus, significatur, nec ipsum quidem verbum Diuinitum annunciandi munus sine alicuius, vel leuiusculæ noxæ puluere fieri, & expleri. Deinde Chorus succinit, Deo gratias: quod eodè Ruperto auctore, non ad vltimam Lectoris preces, qua dixit: Tu autem Domine miserere nostris, sed ad totam lectionem refertur. Deo nam que gratias agimus, quod doctrina sua verbum tantquam panem nobis frangere dignatur. Recitatur verò Lector lectionem, dicit: Iube Domine benedicere; quibus verbis indicatur, eodem teste Ruperto, neminem sine permissu maioris, munus annunciandi verbum Dei vsurpare debere. *quomodo inquit, Apostolus, predicabunt, nisi mittantur?* At cum Capitula inchoamus, non dicimus, Iube Domine benedicere, quia lectiones Cantor, vel Lector recitabat; at Capitula Episcopus ipse, vel Sacerdos pronuntiare solebat.

DE RESPONSORIIS.

Septimò quæritur, cur dicta sint Responsorialia? Ait Amalarius, Responsorium dici, quod alio aliquid recitare desinente, alius respondeat. Vnde lectionem siue longam, siue breuiorem, quæ legitur post Sessionem, sequitur Cantus, qui idcirco vocatur Responsorius. Dicitur verò Responsorium breue, quia post lectiones siue Capitula Chorus versus, sub breuitate quadam decantat: ac prinde illi versus quos absolutis lectionibus quasi respondendo breuiter concinit Chorus, merito Breuia responsorialia vocantur. Instituta autem Responsorialia dicuntur ab Italis. Deinde Responsorialia solent ipsi lectionibus cohærere

Nam aut sumuntur ex Scripturis, ex quibus ipsæ lectiones; aut ex ijs, quæ tempore conueniunt: & olim in Nocturnis Vigilijs cuiuslibet diei Dominicæ, vltima Lectio de Trinitate recitabatur, & ideo Responsorium erat illud: *Duo Seraphim clamabant alter ad alterum, & reliqua: quod totum est de Sancta Trinitate, & etiam nunc recitamus in diebus Dominicis non impeditis, quamuis Lectio de Sancta Trinitate sit prætermissa.* De Responsorijs agit Amalarius lib. 4. de Ecclesiasticis offic. cap. 7. Raban. lib. 1. de Institut. Cleric. cap. 33.

DE VERSIBVS.

Nonò quæritur; Quare dicti sint versus? Respondeo quia instar versuum concinuntur, recitantur autem post Responsorialia Breuia, & post Hymnos, & ante Orationes, De versibus Amalarius libro de ordin. Antiphonarj, & libro quarto de offic. Ecclesiasticis cap. 12. & cap. 46.

DE ORATIONIBVS.

Decimò quæritur, quare Orationes Collectæ dicantur, & quare ante Orationes semper dicatur Oremus? Respondeo: in vita Ioannis Episcopi Neapolitani, ita scriptum continetur: *Sabbato autem secunda hora diei laetus ad Ecclesiam processit, & ascenso tribunali ex more populum salutauit: resalutatusque à populo orationem dedit: & collecta oratione spiritum exhalauit.* Quorum verborum hic videtur esse sensus: Cum ait: *Ex more populum salutauit*, indicat illud, quod Episcopus ante orationem dicere consuevit. *Pax vobis*, cum subdit. *Resalutatus à populo*, significat, quod populus respondere solet; & cum spiritus tuus: Cum addit: *Orationem dedit: est illud quod ante orationem præmittitur: Oremus.* Et quod sequitur: *collecta oratione*; idem est; quod recitata oratione. Et ex his elici videtur, cur Collecta, oratio dicatur. Nam cum salutato populo, & resalutatus à populo Episcopus dat, hoc est, indicit orationem, dicendo: Oremus; tunc quasi populus aliquantulum in silentio orauerit, Episcopus communes totius populi preces vnica breui sua oratione colligit, recitat, atque concludit: & tantquam Sacerdos legatione functus apud Dominum nomine omnium suorum, communes preces, & vota Deo offert. Vnde Auctor Micrologi de Ecclesia, obserua. cap. 3. docet orationem dictam esse Collectam, quia Sacerdos omnium orationes in vnâ, quam ipse recitat, concludit, & colligit. Idem senserunt Vualfri. De rebus Ecclesiasticis, cap. 22. Beruo. De officio Missæ. Hugo. lib. 2. De offic. Ecclesiasticis, cap. 16. quorum sententia maximè verbis Calsiani confirmatur, cum ait: *Cum autem is, qui orationem collecturum est, è terra surrexerit, omnes pariter eriguntur, ita vt nullus, antequam inelinetur ille, genua flectere, nec cum è terra surrexerit, remorari præsumat, ne non tam secutus fuisse illius conclusionem, qui preces collegit, quam suam celebrasse credatur.* Et deinde ait in alio capite, quanto silentio, & breuitate orationes apud Aegyptios colligantur. Item, in cap. conuenit. De Consec. Dist. 5. ex Concilio Agathensi dicitur: *Post Hymnos, Capitula de Psalmis dicantur: & plebs collecta oratione ad*

Vesperam, ab Episcopo demittatur cum benedictione.